



מרכז המידע למוזייעין ולטרור
המרכז למורשת המוזייעין (מל"מ)

19 ביולי 2010

השוואה בין האלימות שהופעלה על ידי ארגון IHH נגד כוחות צה"ל במהלך המשט הימי (ביוני 2010) לבין העימות האלים שניהלו משתתפי שיירת "עורק חיים 3", עם כוחות הביטחון המצריים (ינואר 2010) מעלה קווי דמיון רבים, שהחשובים שבהם הינם מרכזיות תורכיה ואופי התנהלותו האלים של ארגון IHH.



כוחות מצריים מתעמתים עם אנשי שיירת עורק חיים 3 באלעריש (ihh.org.tr, ינואר 2010)

1. בדצמבר 2009-ינואר 2010 שוגרה לרצועת עזה בדרך היבשה שיירת סיוע בינלאומית בשם "עורק חיים 3". השיירה אורגנה ע"י ארגון Viva Palestina, שבראשו עומד חבר הפרלמנט הבריטי לשעבר הפרו-חמאסי ג'ורג' גאלאוי בשיירה נטלו חלק כ-250 תורכים, כמחצית מהמשתתפים, בתוכם בלטו פעילי IHH ומנהיגם בולנט ילדרים .

2. ניתוח לאחור של התנהלות השיירה, תוך שימוש במידע שהתפרסם בתקשורת התורכית ובאתר IHH, מעלה כמה קווי דמיון לפרשת המשט הימי הקודם שהסתיים בעימות האלים על גבי סיפון ה"מרמרה":

א. אופייה ההטרוגני של הקבוצה – בשני המקרים מדובר בשילוב של פעילי אסלאם קיצוני (בקרבתם בולטים פעילים מתורכיה) אליהם חברו פעילים וארגונים המזוהים עם השמאל הקיצוני האירופאי ומתנדבי זכויות אדם אוטנטיים, שנענו לקריאה לסייע לפלסטינים ברצועה.

ב. מרכזיות הסיוע והגיבוי התורכי- בשני האירועים מילאה ממשלת תורכיה תפקיד מרכזי במקרה של "עורק חיים 3", למרות שהשיירה שוגרה ע"י Viva Palestina, הייתה ממשלת תורכיה מעורבת בארגון השיירה ומארגני השיירה, שהגיעו לתורכיה זכו לאירוח בפרלמנט. ראשי הממשל התורכי אף התערבו לטובת השיירה מול השלטונות המצריים. לכשהסתיים העימות האלים נערכו שיחות בין שר החוץ התורכי ועמיתו המצרי לשחרור אנשי השיירה. הודות למאמצים אלו אף ניתן היתר מצרי לחלק מאנשיה (ביניהם בולנט ילדרים) להגיע לרצועה עם חלק מהסיוע.

ג. הסירוב להישמע להנחיות שלטונות מצרים או ישראל - מנהלי "עורק חיים 3", סרבו להישמע להנחיות השלטונות המצריים, וגילו מולם גישה לעומתית ומסתייגת (כמו שגילו בפרשת המשט הימי מול השלטונות הישראליים).

ד. אופיים האלים של משתתפי המשט בדגש על פעילי IHH – משתתפי "עורק חיים 3" ובמרכזם IHH ומנהיגם בולנט ילדרים, שהשתתף בשיירה, ניהלו עימות אלים עם כוחות הביטחון המצריים. עימות אלים התנהל גם נגד חיילי צה"ל. במהלך העימות נגד כוחות הביטחון המצריים נפצעו כ-50 פעילים, ביניהם חמישה באורח קשה. בולנט ילדרים הודה בראיון (אתר IHH) כי במהלך העימות "תפסנו בשבי שבעה חיילים מצריים; שחררנו שלושה חיילים שנפצעו..." (דבר המזכיר את ההשתלטות הקרה על שלושה חיילי צה"ל במהלך הלחימה על גבי ה"מרמרה").

ה. הפגנות מחאה באיסטנבול – בעקבות העימות עם כוחות הביטחון המצריים התקיימו הפגנות מחאה באיסטנבול בהן כונה נשיא מצרים מבארכ "בוגד" והונפו דגלי חמאס וחזבאללה (פרשת השתלטות על ה"מרמרה" גררה גם היא הפגנות אנטי-ישראליות רחבות היקף באיסטנבול ביוזמת IHH וגורמים אסלאמיסטיים).

3. בראיית המארגנים היוותה פרשת "עורק חיים 3" כישלון, העימות קלקל את היחסים עם המצרים והסיט את תשומת הלב מעל ישראל. השיירה זכתה לתשומת לב תקשורתית מעטה

בישראל ובזירה הבינלאומית. לקח זה נלמד **היטב ויושם בדרך בה תוכנן במשך חמישה חודשים, המשט הימי האחרון.**

מהלך התנהלות השיירה

4. שיירת הסיוע "עורק חיים 3" אורגנה על ידי ארגון Viva Palestina **שבראשו עומד ג'ורג' גאלווי¹. בשיירה נטלו חלק כ-500 פעילים ממדינות שונות, מהם כ-250 תורכים, והיא כללה 220 כלי רכב מסוגים שונים כולל אמבולנסים. מבין כלי הרכב 47 היו מארה"ב, 80 מבריטניה ו-73 מתורכיה כל כלי הרכב שנתרמו ע"י תורכיה קושטו בצבעי דגל פלסטין. השיירה יצאה לדרכה ב-6 בדצמבר 2009 מבריטניה והגיעה ב-15 בדצמבר לתורכיה.**

5. טרם צאתה מתורכיה **התנגדו שלטונות מצרים לנתיב שבחרה השיירה להגיע לרצועת עזה, דרך נמל נויבה ומשם דרך סיני בדרך היבשה** דובר משרד החוץ המצרי חסאם זכי אמר בהקשר זה, כי לדעתו **לבחירה של הנתיב דרך תורכיה היו מטרות פוליטיות, שכן רוב המשתתפים וחלק ניכר מהסיוע היו מתורכיה.** לדבריו למצרים אין שום בעיות עם סיוע תורכי ועם המשלחת של Viva Palestina אבל ביקשם לכבד את החלטות ממשלת מצרים. הוא הסביר שמעבר השיירה חייב להתבצע דרך אלעריש, שכן נמל זה אושר על ידי כוחות הביטחון המצריים בהוסיפו שכל הסיוע עבור עזה חייב לעבור בידוק רק בנמל אלעריש. **עוד הוסיף כי למארגני השיירה דווח לגבי החוקים אך הם לא טרחו להגיב** (מען, 29 בדצמבר 2009).

6. ב-16 בדצמבר **ערכו מארגני השיירה מסיבת עיתונאים באיסטנבול.** במהלך מסיבת העיתונאים קרא יו"ר IHH בולנט ילדרים לראש ממשלת תורכיה לבקש מנשיא מצרים, שביקר יום קודם לכן בתורכיה, לפתוח את הגבול למעבר השיירה (todayzaman.com, 17 בדצמבר 2009). כמו כן זכו מארגני השיירה לאירוח בפרלמנט שם נועדו עם יו"ר הפרלמנט ומנהיגי המפלגות מפלגת האושר SP (מפלגה אסלאמיסטית שפעיליה הצטרפו גם למסע על ה"מרמרה") ו-AKP (מפלגת השלטון של ארדואן) (ihh.org.tr, ינואר 2010). מאיסטנבול יצאה השיירה, אליה הצטרפו תורכים חברי ארגון IHH (כולל שבע נשים), **לסיור בערי תורכיה בין היתר עברה באנקרה, קוניה, אדנה ועוד.** ב-19 בדצמבר הם הגיעו לסוריה.

¹ ג'ורג' גלאווי הינו בריטי פרו-חמאסי ואנטי-ישראלי, חבר פרלמנט לשעבר, שמילא תפקיד מפתח בארגון שיירות הסיוע לרצועת עזה תחת הכינוי "עורק חיים". בעקבות העימותים עם שלטונות מצרים הוכרז בה ג'ורג' גלאווי כאישיות בלתי רצויה.



מארגני השיירה מתארחים בפרלמנט התורכי
(דצמבר 2009, ihh.org.tr)

7. לאחר שהות קצרה בסוריה הגיעה השיירה ב-21 בדצמבר לירדן. ממשלת מצרים, שעמיה התגלעו קשיים עוד לפני שיצאה השיירה מתורכיה, הודיעה כי תסגור את מעבר רפיח ביום הגעתה של השיירה (world bulletin.net, דצמבר 2009). עקב הקשיים מול שלטונות מצרים, התעכבה השיירה חמישה ימים בנמל עקבה במגמה לנסות לפתור את הבעיות. ב-27 בדצמבר עזבה השיירה את עקבה וחזרה לסוריה, שכן שלטונות מצרים לא התירו את כניסתה דרך נמל נויבה.

8. בסוריה שכר בולנט ילדרים, מנהיג IHH, לאחר מאמצים רבים, ספינה על מנת שתעביר את כלי הרכב של השיירה בדרך הים מנמל לדיאקיה לנמל אלעריש. הפעילים הגיעו באמצעות מטוסים שהושכרו עבורם מחברת Syrian airlines. לאחר טיסה אחת הפסיקו המטוסים הסוריים לפעול המארגנים נאלצו לשכור מטוסים מחברה יוונית על מנת להעביר את כל 500 הפעילים.

9. ב-4 בינואר הגיעו חברי השיירה לאלעריש. במקום הצטרפו לשיירה חמישה אנשי ממשל תורכיים בכירים ביניהם ראש הוועדה לקשרי חוץ של הפרלמנט וסגן ראש מפלגת האושר התורכית. אנשי הממשל התורכיים והבטיחו למארגני השיירה לפעול על מנת להתגבר על הבעיות מול ממשלת מצרים. במסיבת עיתונאים שערכו סמוך לנמל אלעריש הם הבהירו שלא יכנסו לרצועת עזה אלא יחד עם השיירה (ihh.org.tr, ינואר 2010).

העימותים עם כוחות הביטחון המצריים

10. שלטונות מצרים הודיעו כי כוחות הביטחון יתירו מעבר של חלק משאיות בלבד דרך מעבר רפיח ודרשו ששאר המשאיות יכנסו דרך ישראל. ראש ממשלת תורכיה התערב בפרשה וניסה לשנות את ההחלטה המצרית אולם לא עלה בידו.

11. על רקע איסור הכניסה התפתחו עימותים בין כוחות ביטחון מצריים לבין משתתפי שיירת הסיוע בתוכם בלטו פעילי IHH בהנהגת ראש הארגון, בולנט ילדרים. על פי עדותו של ילדרים (ראו להלן) במהלך העימות לקחו פעילי IHH שבעה חיילים מצריים בשבי. זמן

קצר לאחר מכן שוחררו שלושה חיילים שנפצעו ואילו הארבעה הנותרים הוחזקו כ"קלף מיקוח" מול שלטונות מצרים. במהלך העימותים נפצעו כ-50 פעילים ביניהם חמישה באורח קשה.

12. בעקבות התקרית במצרים פרסם ארגון ה-IHH הודעה בה טען, כי אנשי המשלחת נחשפו לאלימות מהצד המצרי. לטענת ההודעה שוטרים מצריים בלבוש אזרחי השליכו לעברם אבנים ושוטרים שתפקידם פיזור הפגנות ריססו אותם בגז פלפל². על פי הודעת ה-IHH (הדומה לזו שלאחר פרשת "מרמרה") מדובר היה רק במתנדבים תמימים, שכל מטרתם הייתה הומניטארית, וכי הארגון מגנה את האלימות שהפגינו המצרים נגדם.³



מימין: העימות עם כוחות הביטחון המצריים. משמאל: פעיל IHH פצוע (הפעיל לבוש אפוד דומה לזה שלבשו פעילי IHH שהשתתפו במשט) (ihh.org.tr)

13. להלן תיאורו של בולנט ילדרים את השתלשלות האירועים (בתרגום חופשי מתורכית): "מצרים שאפה לפצל את המשלחת הנכנסת לעזה לשניים הם סרבו להעביר את הקבוצה הראשונה שהגיעה לאלעריש, אך אנחנו התנגדנו לכך. התגובה של המצרים הייתה החרמת 59 כלי הרכב שהבאנו כתרומה [לעזה]. התנגדנו לכך. מייד הקיפו אותנו. כשהתחלנו לנהל עימם משא-ומתן הם תקפו אותנו. הם החלו לזרוק עלינו אבנים. 30 מחברינו נפצעו, מתוכם חמישה באורח קשה. הם עצרו שבעה מחברנו. אנחנו הגבנו למתקפה שלהם. תפסנו בשבי שבעה חיילים מצריים. שחררנו שלושה חיילים שנפצעו. נותרו בידינו ארבעה חיילים. היינו מוכנים לשחררם תמורת שחרור אנשינו. אחרי המתקפה הראשונה החיילים המצריים הקיפו אותנו הן בים הן ביבשה. היינו במצור. [במצב זה] הם [היו] יכולים לתקוף אותנו שוב" (www.on5yirmi5.com 5 בינואר 2010).⁴

14. בסופו של דבר, בעקבות התערבות ראש ממשלת תורכיה ושר החוץ התורכי, הותר לבסוף ב-5 בינואר לחלק מפעילי השיירה, ביניהם בולנט ילדרים להיכנס לרצועת עזה עם חלק מהציוד. בולנט ילדרים ומשתתפי השיירה זכו לקבלת פנים של חמאס.

² יצוין כי על גבי הספינה Mavi Marmara נמצאו בין היתר גם כמה מיכלים של גז פלפל שהוכנו לקראת העימות עם כוחות צה"ל.

³ <http://www.ihh.org.tr/12681/en>

⁴ <http://www.ihh.org.tr/12630>, 6 בינואר 2010.

6 בינואר 2010, <http://www.on5yirmi5.com/gencl/content.aspx?c=13460>



מימין: קבלת פנים למשלחת ברצועת עזה. משמאל: בולנט ילדרים וראש ממשל חמאס, אסמאעיל הניה (ihh.org.tr)

מחאות בתורכיה לעימות בין המצרים לבין אנשי השיירה

15. בתגובה לעימות בין חברי השיירה (בהם בלטו התורכיים) לבין כוחות הביטחון המצריים, יצאו אלפי מפגינים תורכיים לרחובות וגינו את מצרים ופעילותה נגד שיירת הסיוע. חלק מההפגנות התרחשו מול הקונסוליה המצרית באיסטנבול. המפגינים נשאו דגלי פלסטין וסיסמאות בגנות השימוש בכוח שעשתה מצרים הם הניפו דגלים של חזבאללה, חמאס ותמונות של עמאד מע'ניה ושל נשיא מצרים חסני מבראך לוחץ ידה של ציפי לבני.

תמונת מההפגנות באיסטנבול



ההפגנות נגד מצרים: מימין: מפגין נושא כרזה עליה כתוב "כולנו פלסטינים – אנחנו נתנגד [מלשון מקואמה]" (חוריאת, ינואר 2010)



דגלי פלסטין, חמאס וחזבאללה מונפים בהפגנה באיסטנבול (ihh.org.tr)



דגל של מפלגת האושר (SP), שפעיליה נטלו חלק גם במשט הקודם ודגל פלסטיני עליו נכתב "כולנו פלסטינים - אנחנו נתנגד" (ihh.org.tr)



תמונת מבארכ עם ליבני תחת הכיתוב "תמונת הבגידה" במהלך ההפגנות באיסטנבול (ihh.org.tr)

תגובת מצרים

16. בתגובה לעימות האלים באלער'יש, אותו הגדירה הנהגת מצרים כ"זלזול של האורחים במדינה", אמר דובר משרד החוץ המצרי אמר כי **מצרים הופתעה משיירת המכוניות "חסרות כל אופי הומניטארי שלא נשאו כל מוצרי סיוע ואשר לא דווח על בואן לשלטונות". מצרים**

גם הכריזה על ג'ורג' גאלוי כ"אישיות בלתי רצויה" משום, שהסית במהלך המהומות באלעריש, והוא נאלץ לעזוב את מצרים. (ynet, הארץ, 8 בינואר 2010). **אבו אלעיט**, שר החוץ של מצרים הודיע כי **מצרים לא תאפשר עוד כניסה של שיירות דומות לשטחה** וכי יגובש הסדר חדש באמצעות הצלב האדום או ארגוני סיוע מצריים להעברת סיוע הומניטארי לרצועת עזה (טלוויזיה מצרית, 8 בינואר).

הפקת לקחים מפרשת שיירת הסיוע "עורק חיים 3"

17. ארגון IHH וחמאס הפיקו לקחים מפרשת שיירת הסיוע "עורק חיים 3" ומהתגובה המצרית הבוטה. המרכזי שבהם היה **הצורך להימנע להבא מעימותים עם המצרים ולהעתיק את מוקד תשומת הלב המעשית והתקשורתית לעבר ישראל**.

18. לקח זה בא לידי ביטוי **בראיון שהעניק מחמד צואלחה**, פעיל חמאס ביהודה ושומרון שמצא מקלט בבריטניה והפך לדמות בכירה ב"אחים המוסלמים" הנוטלים חלק בפעילות אנטי-ישראלית כולל ארגון השיירות לרצועה. בראיון אמר צואלחה כי שיירת "עורק חיים 3" נקלעה ל"עימות בלתי רצוי" עם השלטונות המצריים וכי **"בפעם הבאה העימות יהיה ישירות עם האויב הציוני עצמו בלב ים"** (אלאנתקאד, אתר האינטרנט של חזבאללה, 17 בינואר 2010).